

Analiza ocen in stališč študentov Fakultete za logistiko do nasilnega vedenja

Maja Fošner, Irena Gorenak

Povzetek:

Namen prispevka:

Namen prispevka je proučevanje nasilnega vedenja med študenti. Cilj raziskave je ugotoviti stališča študentov Fakultete za logistiko do posameznih oblik nasilnega vedenja, njihove ocene o vzrokih, pogostosti pojavljanja in doživljanja posameznih oblik nasilnega vedenja, ocene ustreznosti nekaterih načinov in oblik nadzora in preprečevanja nasilnega vedenja ter stopnjo njihovega varnostnega počutja.

Metodologija:

Koristili smo podatke pridobljene v raziskavi med študenti Fakultete za logistiko Celje. Pri raziskavi smo uporabili neeksperimentalno raziskovanje. Metoda dela je bila terenska študija, raziskovalna tehnika pa anketni vprašalnik. Zbrane podatke smo obdelali s pomočjo opisne statistike, t-testa in analize variance.

Ugotovitve:

Ugotovili smo, da se anketirani študenti v manjši meri srečujejo z različnimi oblikami nasilnega vedenja in se ne glede na okoliš, iz katerega prihajajo, počutijo relativno varne. Najpogosteje je med vsemi oblikami nasilja zaznati besedno nasilje. Najpogosteje je nasilno vedenje prisotno na zabavah in lokalih, medtem ko na območju fakultete tovrstnega vedenja ni opaziti. V največji meri anketirani študentje zaznavanje nasilnega vedenja kot tudi nasilje nad njimi samimi zaupajo prijateljem oziroma partnerjem. Vzrok za pojav nasilnega vedenja je predvsem želja po pozornosti. Na zmanjšanje nasilnega vedenja vpliva vzgoja, medtem ko prisotnost varnostnikov in video nadzor označujejo kot manj primerna načina za zmanjšanje nasilja.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Raziskava obsega stališča in ocene študentov do nekaterih oblik nasilnega vedenja, le na eni fakulteti, zanimivo bi bilo opraviti tudi podobno raziskavo med študenti drugih visokošolskih institucij v Sloveniji in tudi v drugih državah.

Praktična uporabnost:

Študentski organizaciji in vodstvu fakultete lahko priporočimo, da nameni določeno pozornost osveščanju študentov o različnih oblikah nasilnega vedenja in možnostim za preprečevanje le tega, izgradnji organizacijske kulture, razvijanju vrednot in pozitivne samopodobe.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Ugotovili smo, da se študenti počutijo varne, da med študenti prevladuje besedno nasilje ter, da nasilno vedenje v večji meri zaznavajo na zabavah. Te ugotovitve so pomembne tako za fakulteto kot študentsko organizacijo.

Ključne besede: nasilno vedenje, študenti, varnostno počutje, žrtev, fakulteta

1 UVOD

Nasilno vedenje med mladimi ali agresija postaja eno od ključnih vprašanj, s katerimi se srečujejo v prvi vrsti mladi sami, posledično pa tudi vse vzgojne in druge ustanove v katere se mladi vključujejo. Nasilno vedenje je namerno nasilno obnašanje, pogosto se pojavlja daljše obdobje, žrtve pa se le težko branijo. Problem nasilnega vedenja med mladimi je posebej izpostavljen v šolah in okoljih, kjer se srečujejo in zbirajo mladi. Nasilno vedenje je večplasten pojav, ki ga pogojujejo različni vzroki in se manifestira v različnih oblikah. Zelo pomembni dejavniki nasilnega vedenja nastopajo v ožjem in širšem okolju mladih. Nasilno vedenje se spreminja glede na družbene razmere, socialno okolje in družbeni položaj mladostnikov. Stalno antisocialno vedenje v šoli, izmikanje šolskim obveznostim, fizično in besedno obračunavanje z vrstniki, članstvo v tolpah in podobno lahko vodijo mladostnika do stopnjevanja odklonskega vedenja. Nasilno vedenje je prisotno tako med fanti kot med dekleti. Za obravnavanje različnih vrst nasilnega vedenja med mladimi je zelo pogosto uporabljen angleški izraz »bullying«. Različni avtorji uporabljajo različne prevode kot so vrstniško in medvrstniško nasilje, ustrahovanje, trpinčenje. Oblik nasilnega vedenja med mladimi je vedno več in nosilci tega pojava so vse mlajše osebe. Med oblike vrstniškega nasilja spadajo: telesno ali fizično nasilje, verbalno ali besedno nasilje, psihično nasilje, izsiljevanje ali ekonomsko nasilje in spolno nasilje. Udeleženci v vrstniškem nasilju so žrtve nasilnega vedenja, nasilneži, nasilneži – žrtve (nastopajo v vlogi nasilneža in žrtve) ter opazovalci. Vsak udeleženec ima svoje specifične lastnosti, po katerih jih razlikujemo.

Učinkovitega ukrepa za preprečevanje nasilnega vedenja med mladimi ni. S primernimi ukrepi pa se da zmanjšati število nasilnih ravnanj, nasilnih posameznikov in ublažiti posledice nasilnega ravnanja pri žrtvah.

1.1 Splošno o nasilnem vedenju

Kaj je nasilno vedenje, težko povemo z enostavno definicijo, saj smo ljudje enkratna in neponovljiva bitja, zato vsak drugače razume ter doživlja pojave okoli sebe. Ker pa živimo skupaj v ožjih in širših skupnostih, ustvarjamo pravila o skupnem življenju, ki določajo tudi, kakšno vedenje je nesprejemljivo. Kot se spreminja družba in načini življenja, se spreminjajo tudi pravila skupnega bivanja. Kvaliteto življenja in odnosov navadno povezujemo s tem, kako v skupnosti lahko uresničujemo svoje potenciale, živimo polno življenje v pristnem stiku z drugimi. Nasilno vedenje je kršenje človekovih pravic in človekovih osebnih mej. O dobrih medčloveških odnosih lahko govorimo le, kadar vsi vključeni spoštujemo človekove pravice drugih, ki so določene s konvencijami in zakoni. Drugi nič manj pomemben pogoj pa je spoštovanje osebnih mej posameznikov in posameznic, ki niso zapisane v splošnih aktih, ampak smo jih dolžni spoštovati, ko nas posameznik oziroma posameznica na njih opozori. Pravice in meje se končajo tam, kjer se začnejo pravice in meje drugih. Vsak človek ima pravico živeti varno, brez nasilja. Nasilno vedenje je pogosto izraz problemov in velikokrat se nam dogaja, da nanj reagiramo s prepovedjo, z drugim nasilnim vedenjem, pri tem pa spregledamo vzroke, ki vodijo k nasilnemu vedenju. Nekateri občečloveški problemi, kot na primer osamljenost, pomanjkanje ljubezni, itd, velikokrat pripeljejo do nasilnega vedenja. Slednje pa je simptom česa ali posledica tega, da človek česa ne more rešiti.

Najlažje je na nasilno vedenje reagirati z novim nasilnim vedenjem posebno, če smo močnejši. Takšna reakcija je včasih potrebna, ko moramo spraviti narazen dva pretepača. Dolgoročno

gledano takšno ukrepanje ni produktivno, ker daje mladostniku sporočilo, da tisti, ki je še močnejši, lahko nasilno vedenje prekine. Pri tem pa se ne spoprime s problemi oziroma vzroki, ki pripeljejo do otrokovega nasilnega vedenja.

Temeljni socializacijski vzorec oziroma njihove vrednote ne bodo naravnani k temu, da je dobro, če si močnejši in to moč uporabiš v korist šibkejšemu. Ker pa smo že zelo vpeti v svetovni politični in ekonomski sistem, si ne moremo delati iluzij, da bomo ustvarili raj na zemlji, ampak bomo morali biti pozorni na obe vrsti vrednot, mehanizmov in načel.

1.1.1 Temeljni pojmi agresivnosti in nasilnega vedenja

» *Nasilje lahko definiramo kot grobi napad na drugo osebo ali osebe, rezultat pa je izrazito poškodovanje ali prizadejanje fizične škode tem osebam* « (Žužul, 1989:46). Ker različni avtorji ugotavljajo, da je agresivnost eden najbolj nejasnih in protislovnih pojmov, ki jih uporabljajo v psihologiji, jo tudi poimenujejo različno. Nekateri jo poimenujejo kot instinkt, nagon, izvor energije, čustvo, način prisile, reakcijo na frustracijo. Da je pojem agresivnosti tako nejasen, pripomore tudi dejstvo, ki ga srečujemo ne samo v psihologiji, temveč tudi v sociologiji, pravu in političnih vedah. Vsaka veda pa opredeljuje pojem iz svojega zornega kota. Glede na trajanje samega nasilnega dejanja ločimo med **agresijo**, ki se nanaša na trenutno reakcijo in **agresivnostjo**, ki pomeni trajno značilnost posameznikovega obnašanja.

1.1.2 Teorije agresivnost

Različni avtorji so glede pojma agresivnosti razvili različne teorije. Med najpogostejše spadajo: agresija kot instinkt, agresija kot reakcija na določeno situacijo (frustracija F-A teorija), socialne teorije agresivnosti, teorije agresivnosti kot posledice bioloških in fizioloških sprememb v organizmu.

1.1.3 Vrste, oblike agresivnosti in nasilnega vedenja

Poznamo več različnih oblik agresivnosti. Žužul (1989) je oblike agresivnosti najprej razdelil na dve osnovni obliki: verbalno in fizično agresivnost.

Verbalna oblika agresivnosti se kaže skozi kletvice, grožnje, žalitve, vpitje ipd. Medtem pa se fizična oblika kaže v direktnem fizičnem napadu na drugo osebo. Če je fizično nasilno vedenje usmerjeno proti samemu sebi, govorimo o samomoru, samopoškodbi. Agresivnost je Žužul delil tudi na izbor cilja agresivnega vedenja. V tem primeru loči direktno in preneseno agresivnost. Direktna agresivnost je tista, ki se izvaja proti osebi, ki je na določen način izzvala agresivno obnašanje. O preneseni obliki agresivnosti pa govorimo, kadar se ta izvršuje nad nadomestnimi cilji; to so lahko osebe ali predmeti. Agresivnost ima običajno negativen pomen, vendar ni zmeraj negativna. Poleg že omenjenih negativnih učinkov ima tudi pozitivne. To razlikovanje ne temelji toliko na značilnostih vedenja kot na oceni njegovih možnih posledic. Pozitivne oblike agresivnosti so tiste, ki uspešno razrešijo konfliktno situacijo. Pušnik, (1999:27) razlikuje:

- pasivno vedenje, ki je zavirano, submisivno, vsebuje ogibanje konfliktom in prizadevanje zadovoljiti druge.
- agresivno vedenje, ki je energično, dominirajoče, osredotočeno na sebe, brez posluha za druge, in
- asertivno vedenje, ki vsebuje razkrivanje posameznikovih idej in čustev ob vztrajanju pri svojih pravicah. Tako vedenje omogoča tudi drugim posameznikom enako vedenje. Zanj je značilna vztrajnost in občutljivost za

potrebe drugih.

Asertivnost je v bistvu neke vrste agresivnost brez prizadejanja škode drugemu. Kaže se kot pristopanje brez napadanja, kot boj za svoje potrebe po hkratnem spoštovanju drugih. Asertivnost je konstruktivna in združujoča agresivnost.

Poleg že omenjenih oblik agresivnosti ločimo še med različnimi oblikami nasilnega vedenja med učenci v osnovni šoli, in sicer:

- psihično in duševno nasilno vedenje;
- verbalno in besedno nasilno vedenje;
- fizično ali telesno nasilno vedenje;
- spolno nasilno vedenje.

1.2 Dejavniki, ki vplivajo na nasilno vedenje mladih

Različni avtorji govorijo o različnih dejavnikih, ki vplivajo na nasilno vedenje mladih. Skoraj vsi pa so si enotni, da so najpogostejši in najpomembnejši dejavniki družina, vrstniki, šola in tudi mediji.

1.2.1 Družina

Družina je prvi in ključni dejavnik, ki bistveno vpliva na razvoj otrokove percepcije, kaj je prav in kaj narobe. V družini otrok dobi prvo občutje lastne vrednosti ter zaupanje v ljudi in svet okoli sebe. Starši morajo dajati otroku spodbude in zglede ter ga podučiti, kako se je potrebno soočiti s problemi. Otrok dobi v odnosih s starši in drugimi družinskimi člani posredne in neposredne napotke za socialno vedenje za kasneje, ko se že osamosvoji (Pušnik, 1999:31).

Ker je otrok nemočen, se vedno obrača k drugim članom družine (očetu, mami). Če naleti na nerazumevanje, zavračanje, hladnost, postane plašen in negotov. Možno je, da začne iskati priložnost, da bi drugim dokazal, da so še slabši. Tako postane nasilnež, če je fizično močan oziroma žrtev, če je fizično šibak (Pušnik, 1997:51).

Dekleva (2002:161) pravi, da so storilci nasilnih dejanj ali pa njihove žrtve pogosteje tisti, ki so bili doma pogosteje deležni nasilnih vzgojnih prijemov. Po nekem nevidno delujočem vzorcu se nasilje kot izkušnja in nasilnost kot vedenjska lastnost preko družinskih vzorcev reproducira. Vloga družine se je v post-moderni družbi močno spremenila. Že matere so bile v moderni družbi praviloma doma in so skrbele za gospodinjstvo in otroke. Danes pa je položaj matere drugačen. Zaposlovanje mater je prineslo številne spremembe in nenazadnje, povzročilo tudi razpad tradicionalne patriarhalne družine. Ženske so postale enakovredne moškim tudi v družinskem in partnerskem življenju. Postale so finančno neodvisne od moških in tako lahko same zagotovijo preživetje sebi in otroku. Z zaposlovanjem žensk se je bistveno povečalo število ločitev in enoroditeljskih družin. Velike spremembe je v Slovenijo prinesel prehod v tržno gospodarstvo, saj je lahko problem, ki ga je prinesla tranzicija v grobem združimo v dve skupini. Na eni strani so družine, v katerih starši zaslužijo razmeroma veliko, vendar s tem niso zadovoljni in so se »prisiljeni« dokazovati sebi in drugim. Ti starši preživijo večino časa v službah in s tem zapostavljajo družino. Otroci so tako prepuščeni sami sebi. Otrokom se številni starši poskušajo oddolžiti z različnimi darili, počitnicami ipd. Na drugi strani pa so revne družine, v katerih so starši brezposelni ali pa prejemajo minimalne dohodke. In le s težavo shajajo. V primeru daljše brezposelnosti se pričnejo v družini kazati tudi psihološke posledice, ki vplivajo na medsebojne

odnose. Pojavlja se več sporov in preprirov, ki se ponavljajo v družinskem vsakdanu. Ob vsem tem pa so najbolj prizadeti otroci in mladostniki, ki so prikrajšani za normalno družinsko življenje. Študije vpliva družinskih razmer (Olweus, 1995) govorijo predvsem o pomenu naslednjih dejavnikov, ki vplivajo na pojav agresivnosti pri otroku:

- čustven odnos med staršem in otrokom;
- odnosi med staršema;
- doslednost pri vzgoji;
- nadzor otrokovega vedenja;
- vzgojne metode (uporaba moči, ostrost kazni);
- patologija (deviantnost) staršev;
- otrokov temperament.

Nekateri tudi opozarjajo na problem prestroge vzgoje. Obstaja povezava med tipom družine in obliko vedenja (Pačnik, 1992). Tako strogi starši otroka preveč kontrolirajo in omejujejo in pri tem otroku se pojavi občutek negotovosti, podredljivosti, ljubosumnosti, sadistične poteze. Od tipa družine je odvisna filozofija življenja, ravno tako vrednote in pogled na svet.

V družini ima pomemben vpliv tudi kaznovanje. Učinki kazni so velikokrat bolj škodljivi kot koristni, kar je posledica napačnega načina kaznovanja, ki je pogosto pretirano in poniževalno. Takšna kazen deluje kot frustracija in otroka sili k obrambnemu vedenju. Otrok lahko nezaželeno vedenje še bolj utrdi, povzroči malodušje ali ponoven pojav nižjih oblik vedenja. Agresivnost se pogosto obrne navznoter ali pa prenese na druge predmete. Povzroča tesnobo in škodljivo vpliva na osebni razvoj. Pretirano kaznovanje vodi tako daleč, da se otrok razvije v avtoritarno osebnost. Kazen lahko postane vzorec za učenje nasilja (Pušnik, 1999).

Bitenc (1999:28) navaja kriminološko teorijo prestopniškega vedenja, ki jo razlaga s popolnostjo družine. Pravi namreč, da naj bi otroka pred prestopniškim vedenjem varovale družine, kjer sta prisotna oba starša, slabše pa reorganizirane in enoroditeljske družine. Enoroditeljske in reorganizirane družine niso tiste, ki spodbujajo kriminal, temveč so lahko problematični dejavniki, ki so jih pripeljali do njih.

Bučar-Ručman (2004) omenjeno zavrača, ker je prepričan, da je za vzgojo otroka dovolj že eden od staršev. Enoroditeljska družina je lahko še bolj učinkovita kot družina z dvema staršema, v kateri je eden alkoholik, ki pretepa ostale družinske člane ali pa izziva stalne prepire. V tem primeru je seveda boljše odraščanje otroka le ob enem od staršev, stran od nasilja in preprirov. Mnogi starši so namreč z lastnim zatekanjem k alkoholu ali nasilnosti slab vzor za otroke. Prav tako se ne strinja s trditvijo, ko je enoroditeljska družina v slabšem materialnem položaju in je to slabše za otroka. Trdi namreč, da pozna številne primere, ko oče alkoholik zapije ves denar in tako družine dobesedno životarijo iz meseca v mesec. Hkrati pa sprašuje, če ni bolje, da otrok živi le z enim staršem in imata tako vsaj njegov denar, ki ga porabita za kaj drugega kot alkohol.

Med dejavniki nasilnega vedenja se poleg mladih, ki izhajajo iz problematičnih družin, znajdejo tudi tisti, ki izhajajo iz urejenih družin. Starši niso ločeni in niso nasilni, družina je v dobrem socialnem položaju. V teh primerih so starši otroka največkrat preveč razvajali in mu niso zarisali jasnih mej med tem, kaj je v družbi dopustno in sprejemljivo in kaj je v družbi nesprejemljivo in odklonilno. V grobem lahko oblikujemo tri skupine staršev nasilnih otrok:

- starši, ki otroku ne dajejo dovolj ljubezni in ga ne spoštujejo;

- starši, ki dajejo otroku preveč svobode in mu ne postavijo jasnih mej;
- starši, ki otroka vzgajajo grobo, kaznovalno in kjer je v družinah nasilje
- sredstvo za reševanje sporov (Bučar-Ručman, 2004).

1.2.2 Vrstniki

Mlad človek se v svoji mladosti največkrat druži najprej s svojimi vrstniki v okolici doma in s sošolci, nato pa se začne ta krog tudi širiti. Vpliv staršev se tako zmanjšuje in družba vrstnikov je tista, ki ima vedno večji vpliv na posameznika. Oblikujejo se skupine vrstnikov, ki imajo svoja skupna stališča in vrednote, hkrati pa lahko utrjujejo skupne predsodke in spodbujajo podobne obrambe, ki pa niso vedno prilagojene družbenim normam. Na podlagi tega se lahko razvijejo različne tako imenovane mladinske subkulture (Bitenc, 1999:33).

V adolescenci je doživljanje lastne vrednosti mnogo bolj povezano z oceno vrstnikov kot pa odraslih, zato je mladostnik pripravljen storiti marsikaj, da bi bil sprejet v svoji družbi. Za mladostnika je pripadnost vrstnikom in njihovem odobravanju eden odločilnih temeljev njegovega samospoštovanja, zato včasih sprejema njihova merila. Posameznik prinese v skupino vrednote in stališča, ki so se izoblikovala v krogu družine, ki pa so sedaj na preizkušnji. Posnemanje dejanj neke skupine oziroma posameznika pokaže, koliko je kdo čustveno navezan na drugo osebo, koliko mu pomenijo njegova stališča in moralne vrednote. Posledica osamljenosti je najpogosteje pri mlajših mladostnikih, pri starejših pa bolj sredstvo za prebijanje osamljenosti oziroma celo sredstvo za ohranjanje priljubljenosti med vrstniki.

Normalno je da si mladostnik želi biti priljubljen med vrstniki. Nepriljubljenost pogosto pomeni socialno osamljenost, s tem pa je povezana nesrečnost posameznika. Mladostniki se tako velikokrat začenjajo družiti z vrstniki, ki že imajo tako imenovan sloves in ugled, zato da bi bili bolj priljubljeni. Na ta način mislijo, da počenjajo stvari s katerimi bodo tudi oni dosegli ugled in spoštovanje med vrstniki, vendar pa počasi tonejo vedno globlje. V ospredje pride tudi želja po skupnih razburljivih doživetjih, s skupnimi izkušnjami, želja po preizkusu moči in pomembnosti, potrjevanju in pridobitvi ustreznega položaja v skupini. V številnih primerih temu sledi še želja po izboljšanju položaja med vrstniki z izboljšanjem lastnega materialnega položaja. Začenjajo z malimi kraji, nato večjimi tatvinami, ropi izsiljevanjem, pretepi, vlomi, preprodajo mamil in podobno. Lahko pa se zgodi, da pride do povsem nepredvidenih okoliščin in se lahko izzivalno vedenje spremeni v nasilno vedenje na javnem kraju, drobna kraja, neprimerne pripombe dekletu se spremenijo v poskus posilstva itd.

Vsekakor je želja po priljubljenosti le eden izmed načinov, kako učenci končajo v družbi nasilnih vrstnikov. Dejstvo pa je, da se osebe, ki niso nagnjene k nasilju, nerade oziroma se ne družijo z vrstniki, ki so nasilni. V njihovem krogu se bodo prej ali slej znašle v položaju, ko se ji bo določena situacija zdela skrajno nesmiselna in bodo resno razmislile, ali je to pravi krog ljudi zanje.

1.2.3 Šola

Učenci v šoli preživijo veliko časa in zato ima v šoli preživeti čas velik vpliv na posameznikovo vedenje. Šola kot institucija z izrazito storilno naravnostjo povzroča tekmovalnost in na ta način ustvarja možnosti za agresivno vedenje učencev (Bitenc, 1999:30). Kljub temu pa šola za učenca pomeni prostor, kjer se počuti varno in pozitivno vpliva na njegov razvoj.

Šola ima lahko varovalno vlogo, in sicer pri učencu, ki je izpostavljen neugodnim družinskim razmeram. Lahko predstavlja tudi dober odnos z enim od učiteljev, sprejetost med vrstniki, povezanost v skupino, dober šolski uspeh, ugodna šolska in razredna klima. Pri učencu pa, ki je izpostavljen že neugodnim družinskim vplivom, je lahko slabša šolska izkušnja pomemben in dodaten ogrožujoč dejavnik otrokovega razvoja.

Pomemben dejavnik predstavlja odnos med učiteljem in učenci. Učitelj je namreč vzor učencem in zelo je pomembno, kakšen je njegov odnos do drugih. Lahko prepreči dodatne stiske in pomaga premagovati že obstoječe. Šola lahko vpliva na nasilno vedenje učenca z naslednjimi dejavniki:

- splošno neugodno psihosocialno ozračje šole, kamor sodi velikost šole, veliko število učencev, red v šoli, prisila ali kaznovanje;
- učiteljeva osebnost (strog, popustljiv, nedosleden, nerazumevajoč, nepravičen);
- prevelika storilnostna naravnost šole;
- nezmožnost gibanja in drugačnega telesnega sproščanja;
- neugodni odnosi med učenci (posmeh, trpinčenje, ustrahovanje, preganjanje, izsiljevanje).

1.2.4 Mediji

ŽIVIMO V ČASU, KO JE TEHNOLOGIJA ZELO NAPREDOVALA IN TAKO MLADOSTNIKI PREŽIVLJAJO PROSTI ČAS OB GLEDANJU TELEVIZIJE, IGRANJU RAČUNALNIŠKIH IGRIC, BRSKANJU PO INTERNETU, POSLUŠANJU RAZLIČNIH ZVRSTI GLASBE, POGOVARJANJU PO MOBILNIH TELEFONIH ITD. PRI TEM SO ZELO IZPOSTAVLJENI TUDI STALNEMU PRIKAZOVANJU RAZLIČNIH OBLIK NASILNEGA VEDENJA, KI GA LAHKO VIDIJO V RAZLIČNIH ODDAJAH, FILMIH, RISANKAH, NA INTERNETU, SLIŠIJO PO RADIU. MLADOSTNIKI SO TISTA SKUPINA, KI JE ŠE POSEBEJ OBČUTLJIVA ZA NASILNO VEDENJE V MEDIJIH. ZARADI HITREGA SPREMINJANJA ŽIVLJENJSKEGA TOKA JE VSE VEČ MLADOSTNIKOV PREPUŠČENIH SAMI SEBI, ZARADI ČESAR SE POVEČUJE ŠTEVILO UR, KI JIH MLADOSTNIK PREŽIVI OB GLEDANJU TELEVIZIJE (BITENC, 1999).

Globočnik (1996) je na podlagi raziskav ugotovil, da je delovanje modelov iz filma prav tako močno, kot je vpliv modelov v realnem življenju. Petrovec (2003) navaja študijo Malanie Brown, ki je ugotovila, da povezanost medijev in nasilnega vedenja nastane, ko:

- je gledanje nasilja povezano z naraščanjem agresivnosti, z zmanjšanjem občutljivosti za nasilje in z naraščanjem strahu pred kriminaliteto;
- nasilje v javnih medijih utegne vplivati na nasilna kazniva dejanja, vendar to nasilje ni edini razlog, obstaja namreč vrsta vplivov na nasilno vedenje;
- nekateri ljudje utegnejo posnemati nasilno vedenje, ki ga vidijo na televiziji ali na video;
- je razmerje med opazovanjem nasilnih prizorov in nasilnim vedenjem dvosmerno: agresivni ljudje pogosteje gledajo nasilne prizore in ljudje, ki opazujejo nasilne prizore, so pogosteje nasilnega vedenja;
- so za učinkovanje nasilnih prizorov najbolj dovzetni otroci, za njimi pa mlajši polnoletniki, moški so nekoliko dovzetnejši za vplive nasilnih prizorov kot ženske;
- kljub morebitnemu vplivu nasilja v javnih medijih na nasilje v družbi ni povsem jasno, ali je ta vpliv zelo pomemben v primerjavi z drugimi morebitnimi vplivi, kot so na primer

družinske razmere, nasilje in zloraba v družinskem okolju, vpliv staršev, revščina, vzgoja, rasizem ali jemanje drog.

Ob koncu 90-ih let 20. stoletja se je med mladimi najbolj razširil medij - internet. Na internetu lahko uporabniki pridejo do skoraj vseh vsebin z vsega sveta. Internet namreč ponuja otroško pornografijo, prikaz skrajno nasilnih vsebin, širjenje nestrpnosti, posnetke mučenja in posilstev,...

2 OPIS VZORCA IN POSTOPKA

Kot osnovno populacijo našega proučevanja smo šteli naključno izbrane študente tretjega letnika VS programa Fakultete za logistiko Univerze v Mariboru. V naš vzorec smo zajeli 76 študentov. Anketirani študenti so na vprašanja odgovarjali oziroma pri trditvah predstavili stopnjo svojega strinjanja tako, da so ob vprašanju oziroma ob trditvah po njihovem mnenju obkrožili številko z najbolj ustreznim odgovorom.

Vsi odgovori na vprašanja oziroma trditve so bili sestavljeni na 5 - stopenjski lestvici, ki je označevala stopnjo njihovega strinjanja s posamezno trditvijo oziroma s posameznim vprašanjem. Ocena številka 1 je pomenila, da se s trditvijo sploh ne strinjajo, ocena številka 2 je pomenila, da se s trditvijo strinjajo v manjši meri, ocena številka 3 je pomenila, da se s trditvijo strinjajo v srednji meri, ocena številka 4 je pomenila, da se s trditvijo strinjajo v veliki meri in ocena številka 5 je pomenila, da se s trditvijo strinjajo v zelo veliki meri.

Pri raziskavi smo uporabili neeksperimentalno raziskovanje. Metoda dela je bila terenska študija, raziskovalna tehnika pa anketni vprašalnik. Zbrane podatke smo obdelali s pomočjo opisne statistike, t-testa in analize variance.

3 ANALIZA PODATKOV

Tabela 1: Anketirani glede na okoliš bivanja

	OKOLIŠ BIVANJA	ŠTEVILO ODGOVOROV	DELEŽ V %
1	mestni	24	32,9
2	primestni	16	21,9
3	vaški	33	45,2

Iz Tabele 1 lahko ugotovimo, da prihaja najvišji odstotek anketiranih študentov iz vaškega okoliša (45,2 %), sledijo jim anketirani študenti iz mestnega okoliša (32,9 %). Najnižji odstotek pa je tistih, ki prihajajo iz primestnega okoliša (21,9 %).

Rezultati odgovorov na vprašanje »Ocenite v kolikšni meri naštetá dejanja sodijo med nasilno vedenje« so prikazani v Tabeli 2, stolpec (1). V drugi skupini vprašanj smo anketirane vprašali: »Ocenite, v kolikšni meri naštete oblike nasilnega vedenja opazate med vrstniki s katerimi se družite«. Rezultate prikazujemo v Tabeli 2, stolpec (2). Rezultati odgovorov na vprašanje »Ocenite v kolikšni meri ste bili sami deležni posameznih oblik nasilnega vedenja vrstnikov do vas« so prikazani v Tabeli 2, v stolpcu (3).

Tabela 2: Oblike nasilnega vedenja, pogostost opažanja različnih oblik nasilnega vedenja, prisotnost različnih oblik nasilnega vedenja

	TRDITEV	ARITMETIČNA SREDINA (1)	ARITMETIČNA SREDINA (2)	ARITMETIČNA SREDINA (3)
1	Poškodovanje lastnine	3,6892	2,0541	1,8933
2	Tatvine denarja	3,8082	1,7733	1,5205
3	Psihično nasilje	4,3867	2,2267	1,9178
4	Besedno nasilje	3,8667	2,8108	2,5067
5	Izsiljevanje denarja in lastnin	4,2667	1,6267	1,3243
6	Spolno nadlegovanje	4,7333	1,5867	1,3649
7	Fizični napad	4,8267	2,0400	1,4730

Iz Tabele 2, stolpca (1) je razvidno, da anketirani fizični napad kot obliko nasilnega vedenja poznajo najvišje, najnižje pa poškodovanje lastnine, tatvine denarja in besedno nasilje. Vsem omenjenim oblikam nasilja so študenti pripisali visoko stopnjo zaznave.

Iz stolpca (2) Tabele 2 je razvidno, da anketirani najbolj pogosto opažajo kot obliko nasilnega vedenja besedno nasilje, najmanj pa spolno nadlegovanje.

Rezultati, prikazani v stolpcu (3) Tabele 2 kažejo na to, da anketirani uvrščajo med prisotne oblike nasilnega vedenja najvišje besedno nasilje, najnižje pa spolno nadlegovanje ter izsiljevanje denarja in lastnin.

V Tabeli 3 so prikazani rezultati odgovorov na vprašanje »Kako pogosto je med vami prisotno nasilno vedenje«.

Tabela 3: Pogostost nasilja na posameznih lokacijah

	TRDITEV	ARITMETIČNA SREDINA	STANDARDNI ODKLON
1	V lokalih	2,7432	1,32480
2	Na fakulteti	1,3514	0,60664
3	Na zabavah	2,5890	1,17657
4	Na ulici oz. v bivalnem okolju	1,9467	1,03836

Najpogosteje študenti opažajo prisotnost nasilnih dejanj v lokalih in na zabavah, najmanj pa na fakulteti.

V Tabeli 4 so prikazani rezultati odgovorov na vprašanje »Ocenite v kolikšni meri so naštetih dejavniki vzrok, zaradi katerega prihaja do nasilnega vedenja«.

Tabela 4: Vzroki za pojav nasilnega vedenja

	TRDITEV	ARITMETIČNA SREDINA	STANDARDNI ODKLON
1	Posameznik meni, da je boljši od drugih	3,0667	1,00449
2	Posameznik želi pritegniti pozornost	3,6000	0,95860
3	Socialne razlike	3,0133	1,20240
4	Medsebojna tekmovalnost	3,1733	0,97777
5	Pripadnost skupinam	3,1733	1,18975

Kot najbolj opažen vzrok za pojav nasilnega vedenja so anketiranci ocenili posameznikovo željo pritegniti pozornost. Medtem ko so preostale vzroke študenti v manjši meri ocenili kot povod za nasilna dejanja.

V Tabeli 5 so prikazani rezultati odgovorov na vprašanje »Ocenite v kolikšni meri prijava žrtve vpliva na nadaljnje nasilno vedenje«.

Tabela 5: Vpliv prijave žrtve na nasilno vedenje

	TRDITEV	ARITMETIČNA SREDINA	STANDARDNI ODKLON
1	Nasilje se konča	2,1200	1,07753
2	Nasilje se zmanjša	2,5467	1,04356
3	Nasilje ostane enako	2,9467	1,10151
4	Nasilje se poveča	2,8400	1,15126

Iz Tabele 5 je razvidno, da po mnenju anketirancev prijava žrtve ne vpliva na prekinitev oz. zmanjšanje nasilnega vedenja, saj to po prijavi ostane enako ali pa se celo poveča.

V Tabeli 6 so prikazani rezultati odgovorov na vprašanje »Ocenite v kolikšni meri bi lahko nadzorovali ali preprečili pojavnost nasilnega vedenja s pomočjo:«.

Tabela 6: Načini nadzora in preprečevanja nasilnega vedenja

	TRDITEV	ARITMETIČNA SREDINA	STANDARDNI ODKLON
1	Prisotnost varnostnikov	3,1333	1,11904
2	Video nadzor	3,2533	1,09166
3	Pogostejši obhodi policije	3,4459	1,04870
4	Osveščanje	3,3067	1,22996
5	Vzgoja	4,1733	1,03157

Kot najboljši način nadzora in preprečevanja nasilja je omenjena vzgoja. Medtem ko prisotnost varnostnikov in video nadzor študenti v najmanjšem številu označujejo kot primerna načina za zmanjšanje nasilja.

Rezultati na vprašanje »V kolikšni meri bi bili pripravljene naznaniti nasilno vedenje za katerega bi izvedeli« so prikazani v Tabeli 7.

Tabela 7: Prijava zaznanega nasilnega vedenja

	TRDITEV	ARITMETIČNA SREDINA	STANDARDNI ODKLON
1	Staršem	3,8667	1,16634
2	Prijatelju/partnerju	4,3467	0,87755
3	Uradni osebi/instituciji	3,0000	1,19359
4	Profesorjem/vodstvu fakultete	2,2297	1,25564

Ugotovimo lahko, da bi anketirani največkrat naznanili nasilno vedenje za katerega bi izvedeli prijatelju oziroma partnerju. Najmanjkrat bi se odločili, da bi nasilno vedenje naznanili profesorjem oziroma vodstvu fakultete.

V Tabeli 8 so prikazani rezultati odgovorov na vprašanje »V kolikšni meri bi kot žrtev zaupali posledice nasilnega vedenja?«.

Tabela 8: Prijava nasilnega vedenja žrtve

	TRDITEV	ARITMETIČNA SREDINA	STANDARDNI ODKLON
1	Staršem	4,0270	1,21602
2	Prijatelju/partnerju	4,5541	0,76107
3	Uradni osebi/instituciji	3,3649	1,27757
4	Profesorjem/vodstvu fakultete	2,0811	1,33198

Tudi v vlogi žrtve bi anketiranci nasilno vedenje najprej zaupali prijatelju ali partnerju, nato staršem, uradni osebi. V najmanjši meri pa bi se obrnili na delavce fakultete.

V Tabeli 9 so prikazani rezultati odgovorov na vprašanje »Kako varno se počutite?«.

Tabela 9: Občutek varnosti

	TRDITEV	ŠTEVILO ODGOVOROV	DELEŽ V %
1	Včasih se počutim bolj, včasih manj varno	15	20,5
2	Počutim se relativno varno	42	57,5
3	Počutim se popolnoma varno	16	21,9

Iz tabele je razvidno, da se večina študentov počuti relativno varno.

3.1 Analiza statistično pomembnih razlik

V nadaljevanju nas je zanimalo ali obstajajo razlike med moškimi in ženskami glede na zaznavanje posameznih dejanj kot nasilno vedenje, glede na prisotnost nasilnega vedenja med vrstniki in glede na to ali so že bili deležni nasilnega vedenja. S pomočjo t-testa smo ugotovili, da obstaja statistično pomembna razlika pri spremenljivki prisotnost nasilnega vedenja med

vrstniki ($t=2,870;p=0,005$) saj moški višje ocenjujejo (srednja vrednost 2,6310), da je nasilno vedenje prisotno med vrstniki kot ženske (srednja vrednost 1,8644) in pri spremenljivki deležni nasilnega vedenja ($t=2,394;p=0,019$) saj moški višje ocenjujejo (srednja vrednost 2,1548), da so že bili deležni nasilnega vedenja kot ženske (srednja vrednost 1,5985).

S pomočjo analize variance pa smo želeli ugotovit ali obstajajo razlike med proučevanimi spremenljivkami glede na okolje bivanja. Čeprav statistično pomembnih razlik nismo ugotovili, pa lahko ob podrobnejši analizi srednjih vrednosti ugotovimo določene razlike, ki jih prikazujemo v Tabeli 10.

Tabela10: Analiza aritmetičnih sredin glede na okolje bivanja.

SPREMENLJIVKE	ARITMETIČNA SREDINA		
	MESTNI OKOLIŠ	PRIMESTNI OKOLIŠ	VAŠKI OKOLIŠ
Dejanja - nasilno vedenje	4,3789	4,4000	4,0580
Prisotno nasilno vedenje med vrstniki	2,0714	1,6571	2,0938
Deležni nasilnega vedenja	1,8634	1,8393	1,4931
Kako pogosto je prisotno nasilno vedenje v lokalih	2,4583	3,1875	2,8438
Kako pogosto je prisotno nasilno vedenje na fakulteti	1,3333	1,3750	1,3750
Kako pogosto je prisotno nasilno vedenje na zabavah	2,5833	3,0625	2,3226
Kako pogosto je prisotno nasilno vedenje na ulici oz. v bivalnem okolju	1,8333	2,4375	1,8182

Iz Tabele 10 je razvidno, da anketirani iz vseh okolij zelo visoko ocenjujejo, da našeta dejanja sodijo med oblike nasilnega vedenja. Prav tako je iz iste tabele razvidno, da anketirani, ki izhajajo iz vaškega okoliša, najpogosteje opazajo obravnavane oblike nasilnega vedenja med vrstniki. Le nekoliko nižjo stopnjo zaznavanja nasilnih dejanj je opaziti pri študentih iz mestnega okoliša, medtem ko tisti iz primestnega okoliša nasilna dejanja manj zaznavajo. Nasilnega vedenja so bili v največji meri deležni študenti iz mestnega in primestnega okoliša, manj pa tisti iz vaškega okoliša.

Glede na primerjavo lokacij, kjer anketiranci zaznavajo prisotnost nasilnega vedenja, je prisotnost takšnega vedenja največkrat opaziti v lokalih in na zabavah. Medtem je na ulici oz. v bivalnem okolju to vedenje manj opazno, na fakulteti pa anketiranci nasilnega vedenja domala ne zaznajo. V lokalih in na zabavah nasilno vedenje najpogosteje opazijo študenti iz primestnega okoliša.

4 ZAKLJUČEK

V članku je predstavljeno stališče anketiranih študentov do pojavnih oblik nasilnega vedenja in v kolikšni meri je to nasilno vedenje prisotno med njimi. Glede na rezultate ankete lahko ugotovimo, da se študenti še vedno le v manjši meri srečujejo z različnimi oblikami nasilnega vedenja in se ne glede na okoliš, iz katerega prihajajo, počutijo relativno varne. Najbolj pogosto je

med vsemi oblikami nasilja zaznati besedno nasilje. Najpogosteje je nasilno vedenje prisotno na zabavah in lokalih, medtem ko na območju fakultete tovrstnega dejanja ni opaziti. V največji meri študentje zaznavanje nasilnega vedenja kot tudi nasilje nad njimi samimi zaupajo prijateljem oz. partnerjem. Vzrok za pojav nasilnega vedenja je predvsem želja po pozornosti. Anketirani menijo, da na to v največji meri vpliva vzgoja, medtem ko prisotnost varnostnikov in video nadzor študenti v najmanjšem številu označujejo kot primerna načina za zmanjšanje nasilja.

Te ugotovitve so pomembne tako za fakulteto kot študentsko organizacijo. Pomembno je, da študentska organizacija in vodstvo fakultete nameni določeno pozornost osveščanju študentov o različnih oblikah nasilnega vedenja in možnostim za preprečevanje le tega, izgradnji organizacijske kulture, razvijanju vrednot in pozitivne samopodobe.

5 LITERATURA

1. Bitenc, M. (1999). Nasilje med vrstniki. Ljubljana: FDV.
2. Bučar-Ručman, A. (2004). Nasilje in mladi. Novo mesto: Klub mladinski kulturni center.
3. Dekleva, B. (2002). Mladi v urbanem okolju in nasilje. Ljubljana: Vizije slovenske kriminologije.
4. Globočnik, M. (1996). Nasilniško obnašanje mladih (magistrsko delo). Ljubljana: FDV.
5. Olweus, D. (1995). Trpinčenje med učenci: kaj vemo in kaj lahko naredimo. Ljubljana: ZRSŠ
6. Pačnik, T. (1992). Podoba o sebi ter problem agresivnosti pri normalnih, depresivnih parasuicidalnih adolescentih. Ljubljana: Doktorska disertacija.
7. Petrovec, D. (2003). Mediji in nasilje - Obseg in vpliv nasilja v medijih v Sloveniji. Ljubljana: Mirovni inštitut.
8. Pušnik, M. (1997). Kaj lahko naredi razrednik. Zgibanka za razrednike. Ljubljana: ZRSŠ.
9. Pušnik, M. (1999). Vrstniško nasilje v šolah. Ljubljana: ZRSŠ.
10. Žužul, M. (1989). Agresivno ponašanje: Psihologijska analiza. Zagreb: RZ SSOH.

O avtorjih:

Doc. Dr. Maja Fošner je doktorica znanosti iz matematike. Zaposlena je kot docentka na Fakulteti za logistiko v Celju in raziskovalno sodeluje na Inštitutu za matematiko, fiziko in mehaniko v Ljubljani. Je avtorica več izvirnih znanstvenih člankov s področja matematike in kvantitativnih metod.

Doc. Dr. Irena Gorenak je doktorica organizacijskih znanosti. Zaposlena je kot docentka na Fakulteti za logistiko v Celju in Fakulteti za management v Kopru. Je avtorica več izvirnih znanstvenih člankov s področja organizacijskega komuniciranja in odnosov med zaposlenimi.